

תולדות הגאון המחבר ז"ל

סופר", כי הרב ר' דוד היה בטבעו קמצן גדול, עד שלפעמים בבוא אליו עני לבקש נדבתו צעק ככרוכיא ואחז בפיאות ראשו בחרדו חרדה גדולה, על מה ולמה באים אליו בבקשת מתנת ידו — אך הוא בצדקתו כבש חיש מהר את יצרו, ולקח תרמיל מלא מטבעות כסף והעמידו על השולחן, והודיע להעני שיקח בעצמו כל סכום שלבו חפץ. ר' דוד חמר מגזע משפחה מיוחסת בישראל, נין ונכד להגאון ר' יו"ט ליפמן ז"ל בעל "תוספות-יוס-טוב", ובנו רבי חיים שמואל היתה דרכו להתענות בכל שנה ביום ה' בתמוז, אשר נקבע על-ידי זקנו התוספות יו"ט ליום צום ועצרה לכל צאצאיו. בהזכירו את זקנו זה הוא מכנהו "מורי זקני רבינו הגדול בעל תויו"ט ז"ל". הרח"ש היה גם קרובו של הגאון רבי ארי' לייב הכהן בעל "קצות החושן" ז"ל, וכשמזכירו באחת מתשובותיו הוא כותב: "ותמה עליהם שארי הגאון העצום ז"ל בקצה"ח"ז).

ר' דוד זכה לשני שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד, והשקיע את כל כוחותיו, שבנו רבי חיים שמואל יוכל לשבת ולשקוד על דלתי התורה מתוך הרחבה. עוד בימי מל ילדותו עלה רבי חיים שמואל על כל בני גילו, בהצטיינו בחריפות שכלו הנדירה, יושר הגיונו, ומדותיו המוכות, ועל כולם יראתו לה' הקודמת לחכמתו — כך שכל יודעיו הכירו את שאר רוחו אשר חונן בו, וינבאו לו עתיד מזהיר, כי לגאון ולתפארת יהיה בישראל. משחר נעוריו עסק הרבה בדיני ממונות המחכים, ובילדותו היה כבר בקי בסמ"ע ובש"ך, "חושן-משפט", כאשר הוא מעיד על עצמו במכתבו לאחד משואליו: "אמינא לך דאנכי בילדותי בקי הייתי מאוד בדברי הסמ"ע והש"ך בחושן-משפט, ודברי קדשם היו שגורים על פי"ח).

ג.

ויהי כאשר גדל והלך בתורה וביראה, בחר בו מרן הגאון רבינו עקיבא איגר ז"ל, ויקחהו לחתן לבו מרת רבקה ע"ה ט).

א.

"אודיע לכבודו לשמחהו, להודיע נאמנה, מה שהוסף בנו הרב הנ"ל במשך הימים שהיה בביתו על מה שהיה מלפנים ת"ל, ועלה למעלה ראש, והוא תלמיד חכם מופלג, ורב גדול בחריפות ובקיאות, ויהיה כארז אדיר, כמותו ירכו בישראל. בכל עת שאני רואה אותו, תגדל השמחה בלבי כהודי' לשפ, שזכותי לתת את בתי לאיש אשר אלה לו, ואשריך ר' דוד שזכות שיהי' כזה מחלציד... (א) — שורות אלו נכתבו על-ידי מרן רבינו עקיבא איגר ז"ל על חתנו הגאון רבי חיים שמואל ז"ל מחבר ספר זה, במכתבו למחותנו, אביו של הגר"ח, הרב ר' דוד בירנבוים ז"ל. מכתב זה כתבו רבי עקיבא איגר בשנת תקצ"ו, בזמן שחתנו רבי חיים שמואל היה אברך צעיר בן עשרים וחמש. ידוע למדי עד כמה בחל רבי עקיבא איגר בכתיבת תוארים מופריזים, עד שבסוף ימיו גדר לעצמו שלא לכתוב תוארים כלל ואף ביקש את מקורכיו לעשות כמוהו במכתביהם אליו ב) — ומשום כך ניתן לנו לשער את גודל הערצתו של הגאון כלפי חתנו הצעיר מתוך מה שכותב עליו, "והוא תלמיד-חכם מופלג, ורב גדול בחריפות ובקיאות".

וכהבמחת הגאון למחותנו כי "יהיה כארז אדיר" — כך גם נתקיימה במלואה. כי אכן שמו של רבי חיים שמואל ז"ל יצא כאחד הגאונים האדירים שבדור, בעל השכל העמוק והחריף, הבקי בכל חדרי תורה; נוסף על חסידותו המופלגת וצדקתו הכבירה, כאשר יסופר להלן.

ב.

הגאון רבי חיים שמואל נולד בשנת תקע"א ג) לאביו, הרב המופלג הזקן זה שקנה חכמה הנגיד הגביר"ז מו"ה דוד הלוי בירנבוים ז"ל, ואמו הצדקת מרת שרה ע"ה, כעיר פילץ אשר בפולין. ר' דוד היה איש גדול בתורה, גביר נכבד, וצדיק תמים, והסתופף בצל הגאון הקדוש בעל "עבודת ישראל", המגיד מקוונץ ז"ל. על צדקתו התמימה תעיד העובדא שסיפר אודותיו הגאון רבי שמעון סופר ז"ל אבד"ק קראקא, בעל "מכתב-

(א) "אגרות סופרים", כתבי רע"א, מכתב ס"א. להלן הועתק בשלימות.

(ב) ראה הקדמת שו"ת "בנין-ציון". חלק א', להגאון ר' יעקב יוקל עטלינגר ז"ל, וב"אגרות-סופרים" (כתבי רע"א עמוד מ"ג) העתיק מלשונו של מרן רע"א באחד ממכתביו לגיסו, שבו כתב: "זה מקרוב הסכמתי בגור, שכל המכתבים ממני לזולת שלא להזכיר שום תואר רק הרב וכו' האב"ד, וזה רצוני, ובדרך פקודה להכותבים אלי שלא להזכיר שום תואר רק הרב וכו' האב"ד, ויהיה גיסי נ"י בזה".

(ג) "האהל" תשט"ו חוב' ג' בתולדות הגר"ח, ש, מאת הרב שלמה סופר נ"י.

(ד) כך מכנהו מחותנו הגרע"א ב"אגרות סופרים", כתבי רע"א, מכ' ס"א. ראה להלן.

(ה) "אגרות סופרים" שם, כהערה.

(ו) "רחש-לבב" עמוד י"ד טור ב', ועוד.

(ז) שם, עמוד כ"ט, טור ב', ועוד.

(ח) שם, ריש סי' ל"ט.

(ט) בת זו היתה מבנותיו הצעירות של מרן רע"א. רע"א היו לו שש עשרה בנים ובנות. בתו הרבנית הצדקת מרת שרל ע"ה, היתה אשת מרן בעל "חת"ס זצ"ל, ונפטרה בחיי אביה ביום ח"י אדר ב' שנת תקכ"ז. שמות יתר צאצאיו המה: הג"מ אברהם בראדיטש, הג"מ שלמה בפונזא, הג"מ משה בווארשא, הג"ר וואלף ביהאניסבערג, הג"מ יצחק ליב בלומזא, הג"מ שמואל במינסק, הג"מ בונם (בן ט"ז היה בעת פטירת רע"א), הג"מ דוד (בן י"ג בעת פטירת רע"א), מרת שיינדל בבראמבערג, מרת ראדיש אשת ר' וואלף שיף בוואלשטיין, מרת פריידכא אשת ר' פישל בלובלין, מתת גיטל אשת ר' שמואל קארנפלד בפונזא, מרת רבקה אשת ר' חיים שמואל בירנבוים פונזא, מרת בילא (מקושרת מבראד בעת פטירת אביה), ומרת יוטא או יטל. (ראה "אגרות סופרים", כתבי רע"א, מכתב נ"ד).